

STRUKTURA PROSTOČASNIH DEJAVNOSTI MLADIH V KOPRU: STANJE IN PERSPEKTIVE

Sabina MIHELJ

Institutum Studiorum Humanitatis, SI-1000 Ljubljana, Breg 12

IZVLEČEK

Rezultati raziskave o prostem času in kulturi mladih v Kopru, podobno kot sorodne raziskave v Sloveniji in tujini, kažejo, da je za sodobno mladino značilen sklop apatije, resignacije in umika v zasebnost. Vendar pa se znotraj obstoječega stanja kažejo številne še ne izkoriščene poti, ki bi lahko vodile h kvalitetnejšemu preživljanju prostega časa mladih v občini, zlasti pa k njihovi večji participaciji oz. samoorganiziranosti. Po prikazu odnosa koprskih srednješolcev in srednješolk do posameznih stilskih skupin oz. subkultur je v osrednjem, najboljše delu članka podrobno predstavljena struktura posameznih prostočasnih dejavnosti koprskih dijakinj in dijakov, in sicer znotraj štirih sklopov: športne dejavnosti, umetniške dejavnosti, raba računalnika in raba množičnih medijev. Posebna pozornost je namenjena možnostim za ustvarjalen pristop k posameznim dejavnostim ter perspektivam za razvoj še neobstoječih (ali preslabo razvitih) prostočasnih dejavnosti za mlade v koprski občini. V nadaljevanju sledita analiza podatkov o najbolj zaželenih investicijah za mlade v občini ter prikaz obstoječe stopnje participacije in samoorganiziranosti mladih. Prispevek zaključuje predlogi možnih rešitev, ki bi lahko prispevale k preseganju sedanjega nezadovoljivega stanja na področju kulture oz. prostega časa mladih v Kopru.

Ključne besede: mladina, prosti čas, subkulture, šport, umetnost, računalnik, množični mediji

STRUTTURA DELLE ATTIVITÀ GIOVANILI NEL TEMPO LIBERO A CAPODISTRIA: SITUAZIONE E PROSPETTIVE

SINTESI

I risultati della ricerca sul tempo libero e la cultura giovanile di Capodistria, alla pari di ricerche simili svolte in Slovenia e all'estero, dimostrano che la gioventù di oggi è caratterizzata da un misto di apatia, rassegnazione e chiusura nella sfera privata. Tuttavia, all'interno di questo stato di cose, ci sono diverse opportunità non ancora sfruttate, che potrebbero condurre ad un migliore impiego del tempo libero da parte dei giovani del comune, attraverso soprattutto un loro maggiore coinvolgimento ed una maggiore auto - organizzazione. Dopo una presentazione sul rapporto degli studenti delle scuole medie superiori di Capodistria nei confronti di determinati gruppi di stile, o sottoculture, nella parte centrale dell'articolo, quella più ampia, è presentata dettagliatamente la struttura delle singole attività svolte nel tempo libero dai giovani capodistriani, divise in quattro aspetti: attività sportive, artistiche, uso del computer e dei mezzi di comunicazione di massa. Un'attenzione particolare è dedicata alle possibilità di approccio creativo nei confronti di singole attività e alle prospettive di sviluppo di attività libere ancora inesistenti (o poco sviluppate) nel comune. Seguono un'analisi dei dati sugli investimenti auspicati dai giovani e una presentazione dello stato attuale di partecipazione e auto - organizzazione dei giovani. L'articolo si conclude con l'indicazione di alcune soluzioni che potrebbero contribuire a superare l'attuale insoddisfacente situazione nel campo della cultura e del tempo libero dei giovani di Capodistria.

Parole chiave: gioventù, tempo libero, sottocultura, sport, arte, computer, mass media

UVOD

Za sodobno mladino je po ugotovitvah slovenskih in tujih analitikov mladine značilen sklop apatije, resignacije in umika v zasebnost (Rener, Ule, 1998; Ule, Miheľjak, 1995), kar govori proti razširjenemu stereotipu, da je mladina najvitalnejšega segmenta družbe in celo nosilka prihodnjih sprememb. Rezultati raziskave o prostem času in kulturi mladih v Kopru, ki je bila izvedena v okviru projektnega sklopa 'Vloga, vsebina in funkcija kulture v mestu in primestju' znotraj projekta revitalizacije historičnega mestnega jedra Kopra (Gomez Mikolič, Mihelj, 2000; Mihelj et al., 2000), omenjene teze potrjujejo; koprski srednješolci in srednješolke večino svojega prostega časa preživljajo pasivno in neustvarjalno, kažejo nezanimanje za širše družbeno dogajanje in izrazit odpor do političnega delovanja, njihove prevladujoče prostočasne dejavnosti so omejene na zasebno sfero.

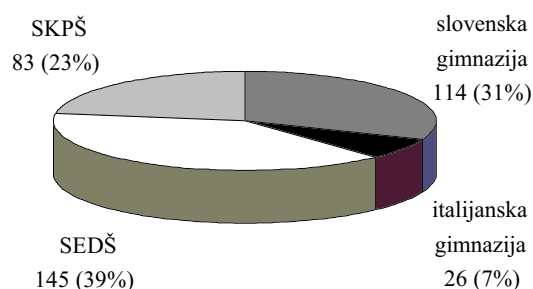
V uvodnem delu članka sta najprej predstavljeni metodologija raziskave in struktura vzorca ankete ter odprtega vprašalnika. Po prikazu odnosa do (mladinskih) subkultur oz. stilskih skupin je v osrednjem delu članka podrobno predstavljena struktura posameznih prostočasnih dejavnosti koprskih srednješolcev in srednješolk, in sicer znotraj štirih sklopov: športne dejavnosti, umetniške dejavnosti ter raba računalnika in množičnih medijev. Poseben poudarek je namenjen tistim dejavnostim, ki so v občini manj razvite, a si jih mladi, po rezultatih raziskave sodeč, najbolj želijo. V nadaljevanju sledita prikaz najbolj zaželenih investicij za mlade v občini ter analiza obstoječe stopnje participacije in samoorganiziranosti mladih. Zaključni del sestavljajo predlogi ciljev, ki bi jim bilo potrebno slediti, če naj bo obstoječe nezadovoljivo stanje na področju kulture oz. prostega časa mladih v občini preseženo.

METODOLOGIJA

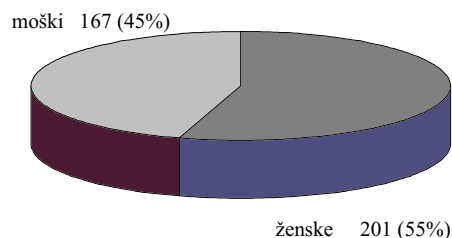
Poglavitni vir podatkov za raziskavo so bili rezultati ankete, izvedene med koprskimi srednješolci. Del podatkov smo zbrali tudi s pomočjo odprtega vprašalnika in skupinske diskusije z mladimi, v zaključni fazi raziskave pa smo izvedli še okroglo mizo, na kateri smo skupino mladih soočili s predstavniki različnih institucij, ki se ukvarjajo z mladimi. Taka kombinacija kvantitativnih in kvalitativnih metod ter sprotne in navzkrižnega preverjanja rezultatov se je izkazala za zelo učinkovito, saj je omogočila vpogled v individualne variacije načinov preživljanja prostega časa in tako zmanjšala možnost napak, ki jih potencialno prinaša zanašanje na zgolj eno metodo. Hkrati je tak način dela odprl prostor za vpeljavo nekaterih elementov t.i. akcijskega raziskovanja.

Anketo smo izvedli marca 1999, in sicer na reprezentativnem vzorcu srednješolk in srednješolcev, ki so v

šolskem letu 1998/99 obiskovali srednje šole v Mestni občini Koper (MOK). Vzorec je zajel 368 dijakov in dijakinj, tj. približno 15% celotne srednješolske populacije v šolskem letu 1998/99. Vanj so bili vključeni dijaki in dijakinje vseh štirih srednjih šol v koprski občini: slovenske gimnazije, italijanske gimnazije, Srednje ekonomske in družboslovne šole (v nadaljevanju SEDŠ) ter Srednje kovinarske in prometne šole, danes Srednje tehniške šole Koper (v nadaljevanju SKPŠ). Vzorec je bil reprezentativen tako glede na spol kot glede na šolo oz. posamezne srednješolske programe, tj. deleži žensk in moških, kakor tudi deleži dijakov in dijakinj po posameznih šolah in smereh so bili enaki kot v opazovani populaciji.

Graf 1: Struktura vzorca glede na šolo.
Graph 1: Structure of the sample in terms of school.

Graf 2: Struktura vzorca glede na spol.
Graph 2: Structure of the sample in terms of gender.

Približno polovico anketnega vprašalnika smo (upoštevajoč manjše spremembe, ki so jih zahtevali rezultati pilotne raziskave) povzeli po vseslovenski raziskavi mladine, ki je bila izvedena leta 1993 (Ule, Miheľjak, 1995) ter po raziskavi o prostem času mladih v Ljubljani iz leta 1997 (Rener, Ule, 1998). Drugo polovico smo oblikovali samostojno, v skadu s specifičnimi cilji raziskave ter upoštevajoč posebnosti okolja.

Intervjuvanje oz. pridobivanje podatkov s pomočjo odprtega vprašalnika je bilo izvedeno decembra 1999, ko so že bili znani preliminarni rezultati ankete. Povzeli smo jih v biltenu *Moje mesto*, ki smo ga delili na vseh srednjih šolah v Kopru, del prostora v biltenu pa namenili kratkemu vprašalniku. Mimoidoči dijaki in dijakinje so na vprašalnik odgovarjali prostovoljno; izpolnilo ga je 245 dijakov in dijakinj z vseh štirih srednjih šol.

Skupinske diskusije smo izvajali v treh skupinah petih do desetih srednješolk in srednješolcev, ki so prostovoljno sodelovali pri raziskavi vse od njenega začetka pa do konca, pomagali pri izvedbi anketiranja in intervjuvanja ter pri predstavitvi rezultatov ter bili zlasti pomembni kot kritični ocenjevalci prvih rezultatov in preliminarnih interpretacij.

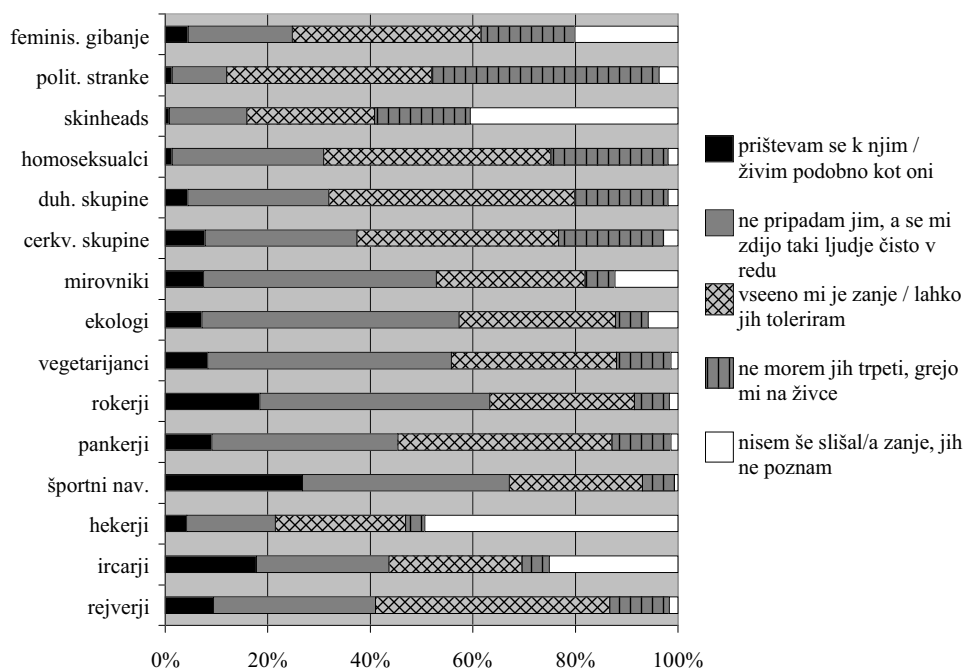
ODNOS DO (MLADINSKIH) SUBKULTUR OZ. STILSKIH SKUPIN

Prostočasne aktivnosti so tesno povezane s t.i. mladinskimi (sub)kulturami, scenami in stili. Prav znotraj teh imajo mladi priložnost vzpostaviti kritičen odnos do družbe, pa tudi do mladinske kulture, kakršno ponujajo (ali vsiljujejo) mediji, (mladinski) trg, starši in šola. Zaradi pomena subkultur, scen in stilov za oblikovanje kritičnega odnosa ter posledično za osamosvajanje mladih iz mreže različnih socialnih pritiskov, smo v anketni

vprašalnik med drugimi vključili tudi vprašanje o odnosu do posameznih subkultur oz. stilskih skupin. Rezultati sledijo.¹

Pri sklepanju na osnovi navedenih podatkov je potrebno ravnati zelo previdno; omenjeni deleži so namreč izraz samoopredelitve posameznih dijakov in so zato lahko v določeni meri posledica pretiravanja (tudi namernega) ali pa prikrivanja. Na osnovi teh podatkov ni mogoče sklepati o absolutnem številu pripadnikov posameznih subkultur, kar je povezano z dejstvom, da na ravni vsakdanjega življenja subkulture zelo nejasno prehajajo v subkulturne scene. Samoopredelitev posameznega dijaka ali dijakinje kot pripadnika/ce določene skupine velja zato razumeti bolj kot izraz pripadnosti določenemu stilu, ne pa nujno tudi 'trdemu jedru' določene subkulture. Gotovo pa so lahko navedeni podatki dober kazalec odnosa (negativnega oz. pozitivnega) do posameznih subkultur ali širše scen, in v tem smislu jih v nadaljevanju tudi analiziramo.

Nekatere skupine so znane po tem, da počnejo kaj posebnega ali gojijo poseben stil. Tukaj navajamo nekaj takšnih skupin. Kakšen je tvoj odnos do njih?

Graf 3: Odnos mladih do stilskih skupin in subkultur.
Graph 3: Attitude of the young towards style-groups and subcultures.

1 Žal v vprašalnik nismo pravočasno vključili še nekaterih skupin, ki so, sodeč po nekaterih drugih kazalcih, zagotovo prisotne; omeniti velja vsaj heavymetalce, t.i. balkan sceno in skejtarje. O prisotnosti prvih dveh je mogoče vsaj deloma sklepati na osnovi relativno visokega odstotka mladih, ki poslušajo tako glasbo (to kaže vsaj na prisotnost subkulturne heavymetalke oz. balkan scene), o prisotnosti tretjih pa priča visok odstotek mladih, ki v Kopru pogrešajo skejt park, pa tudi občasni konflikti skejtarjev s policijo in varnostniki, ki jih preganjajo s posameznih lokacij v jedru ali primestju Kopa (na te konflikte so mladi opozorili v odprtih vprašalnikih, skupinskih intervjujih ter na okrogli mizi).

Največ dijakov in dijakinj (26,8%) se prišteva med športne navijače, kar je razumljivo glede na mesto, ki ga ukvarjanje s športom – bodisi aktivno ali pa spremljanje športnih prireditev – zavzema v splošni strukturi prostega časa. Na drugem mestu po deležu pripadnikov oz. pripadnic sta skupini rokerjev in ircarjev; k prvim se prišteva 18,5% populacije, k drugim pa 17,8%. Sledijo skupine pankerjev, rejverjev, vegetarijancev, mirovnikov, ekologov in cerkvene skupine, ki zajemajo okoli 7% do 9% populacije mladih, kateri obiskujejo srednje šole v Kopru.²

Najbolj negativno so koprski srednješolci naravnani do političnih strank, saj jih ne mara kar 44,4%, tj. skoraj polovica vseh vprašanih. Sledijo jim homoseksualci (22,9%), cerkvene skupine (20,5%), skinheadi (18,7%), pripadniki feminističnega gibanja (18,3%) in duhovnih skupin (16,4%). Do mnogih izmed navedenih stilskih skupin je velik delež dijakov in dijakinj 'nevtralnno' opredeljen; zlasti je to očitno v primeru feminističnega gibanja, homoseksualcev, duhovnih in cerkvenih skupin ter rejverjev.³

V odnosu do vseh stilskih skupin, z izjemo pankerjev, se dekleta statistično pomembno razlikujejo od fantov. Dekleta so v odnosu do vseh navedenih skupin opazno strpnejše in pozitivno naravnane kot fantje; edina izjema so politične stranke, saj jih kar 49,5% deklet ne prenaša, med fanti pa je bilo takih le 38,2%. Dekleta v večji meri kot fantje simpatizirajo zlasti z vegetarijanci in pripadniki feminističnega gibanja ali se prištevajo mednje, fantje simpatizirajo s hekerji, ircarji, športnimi navijači, rokerji, homoseksualci in pripadniki političnih skupin (za pripadnico slednjih dveh skupin se ni opredelilo nobeno dekle).

Razlike so opazne tudi med dijaki in dijakinjami posameznih šol: dijaki in dijakinje slovenske gimnazije so opazno bolj negativno od dijakov in dijakinj drugih treh šol naravnani do cerkvenih in duhovnih skupin. Dijaki in dijakinje SKPŠ so glede na dijake in dijakinje drugih treh šol bolj negativno naravnani do homoseksualcev, hkrati pa so bolj strpni do političnih skupin.

Na odnos do stilskih skupin v splošnem bolj vpliva izobrazba očeta kot matere. Dijaki in dijakinje, katerih očetje so bolj izobraženi, so bolj negativno opredeljeni do športnih navijačev, cerkvenih in duhovnih skupin. Otroci bolj izobraženih mater so opazno bolj negativno

naperjeni proti cerkvenim skupinam.

Ker so prostočasne dejavnosti ponavadi žarišča, okoli katerih se strukturirajo posamezne subkulture, subkulturne scene in stili, oz. ki ponavadi sestavljajo tudi t.i. kulturni fokus posameznih subkultur, v nadaljevanju analiziramo posamezne prostočasne dejavnosti mladih v Kopru. Posebno pozornost posvečamo neobstoječim ali premalo razvejenim dejavnostim.

STRUKTURA PROSTOČASNIH DEJAVNOSTI MLADIH V KOPRU

Naraščajoči pritiski šole in vzporedne zahteve staršev in širšega (družbenega oz. institucionalnega) okolja za doseganje čimvišjih uspehov vse bolj ožijo prosti čas mladih; številne tako imenovane 'prostočasne' dejavnosti mladih lahko pojmujejo zgolj kot dopolnitev šolskega procesa ali pa kot pripravo na šolski proces. Ti pritiski sicer ponavadi ne nastopajo v obliki odkrite ali celo fizične prisile, temveč v obliki sklopa 'mehkih' obremenitev, zaradi česar pa so morda še veliko učinkovitejši (Rener, Ule, 1998, 37) in sodijo med najpomembnejše vzroke za t.i. socialno infantilizacijo oz. odvisnost mladih. Tovrstno 'mehko', večinoma psihično odvisnost je po mnenju slovenskih analitikov mogoče prerasti le z notranjo refleksijo, ta pa terja ozaveščanje in stalno komunikacijo med starši in otroki (Rener, Ule, 1998, 37).

Pasivne in neustvarjalne oblike preživljanja prostega časa, kakršne sodeč po rezultatih raziskave o kulturi in prostem času mladih v Kopru v splošni strukturi prostega časa mladih v Kopru prevladujejo (Gomezal Mikolič, Mihelj, 2000; Mihelj et al., 2000)⁴ ponavadi ne omogočajo takega procesa ozaveščanja in osamosvajanja. Prav tako pa tega ne omogoča neustvarjalno in nekritično posvečanje dejavnostim, ki jih ponavadi pojmujejo kot 'ustvarjalne' ali 'aktivne' oblike preživljanja prostega časa (npr. umetniško ustvarjanje, ki sestoji le iz nekritičnega povzemanja obledelih, klišejskih oblik). Nasprotno pa lahko k ozaveščanju mladih bistveno pripomore 'ustvarjalen' pristop k 'pasivnim' dejavnostim (npr. kritično spremljanje množičnih medijev).⁵

Ob analizi strukture posameznih sklopov prostočasnih dejavnosti mladih v Kopru – športnih dejavnosti, umetniških dejavnosti ter rabe računalnika in množičnih

2 V primerjavi z rezultati vseslovenske raziskave mladine leta 1993 (Ule, 1996, 189) je med koprskimi srednješolci nekaj več športnih navijačev (v Sloveniji 20,4%), opazno manj pripadnikov cerkvenih in duhovnih skupin (v Sloveniji je bilo leta 1993 prvih 19,7%, drugih pa 10,5%), pripadnikov feminističnega gibanja (v Sloveniji 8,9%), homoseksualcev (v Sloveniji 9,4%) in skinheadov (v Sloveniji 7,4%), nekaj manj pa je tudi ekologov (v Sloveniji 14,7%) in mirovnikov (v Sloveniji 12,2%).

3 To nevtralnno je mogoče zelo različno interpretirati; vprašanje je, ali gre za toleranten odnos, ki izhaja iz tehtnega premisleka in tudi poznavanja posameznih skupin, ali pa gre zgolj za izraz popolne nezainteresiranosti za posamezne skupine ali celo za krinko povsem pasivnega prenašanja in (po)trpljenja.

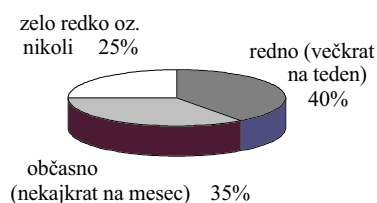
4 Res je, da so lahko tudi gledanje televizije, poslušanje glasbe ali telefoniranje (dejavnosti, ki jih ponavadi štejemo med pasivne in neustvarjalne) spodbuda za aktivnost oz. ustvarjalnost, vendar pa tega zgolj na podlagi rezultatov ankete ni mogoče sklepati.

5 V tem se kaže neustreznost zdravorazumske delitve prostočasnih aktivnosti na pasivne in aktivne, ustvarjalne in neustvarjalne.

medijev – smo zato bili posebej pozorni na razmerje med 'aktivnim' in 'pasivnim' ukvarjanjem s posameznimi prostočasnimi dejavnostmi, soočili pa smo tudi obstoječe stanje in 'potrebe' oz. 'želje', ki so jih mladi izrazili v anketi, vprašalnikih oz. diskusijah.

ŠPORTNE DEJAVNOSTI: POPULARNOST EKSTREMNIH ŠPORTOV IN POJAV DEMASIFIKACIJE

V splošni strukturi prostega časa zavzema ukvarjanje s športom relativno pomembno mesto; koprski dijaki in dijakinje se z njim ukvarjajo sicer redkeje kot s poslušanjem radia oz. glasbe, gledanjem televizije, druženjem s prijatelji, učenjem in lenarjenjem, vendar pogosteje kot z računalnikom, umetniškimi dejavnostmi ali npr. obiskovanjem kina ali gledališča (Mihelj et al., 2000).

Graf 4: Pogostost ukvarjanja s športom.
Graph 4: Frequency of engaging in sports.

V anketi smo preverili, s katerimi športnimi dejavnostmi se dijaki (vsaj občasno, rekreativno) ukvarjajo, pa tudi, s katerimi bi se želeli ukvarjati. Vrstni red obeh lestvic je v veliki meri diametralno nasproten: športi, s katerimi se (že) ukvarja največ dijakov in dijakinj, so na lestvici najbolj zaželenih športov na dnu.

Tabela 1: Športne dejavnosti.
Table 1: Sports activities.

S katerimi izmed navedenih športov se že ukvarjaš?		S katerim izmed navedenim športov bi se rad/a ukvarjal/a?	
Kolesarjenje	112 (30,9%)	Bungee-jumping	106 (29,6%)
Alpsko smučanje	107 (29,5%)	Snowboard	86 (24,0%)
Košarka	103 (28,4%)	Avtomobilske, motorne dirke	80 (22,3%)
Rolkanje, skejtanje	95 (26,2%)	Fitness, aerobika	78 (21,8%)
Odbojka	94 (25,9%)	Borilni športi	60 (16,8%)
Nogomet	90 (24,8%)	Jadrarno letalstvo, padalstvo	60 (16,8%)
Tek	83 (22,9%)	Odbojka	46 (12,8%)
Pohodništvo, izleti v naravo	72 (19,8%)	Tenis	40 (11,2%)
Fitness, aerobika	67 (18,5%)	Alpsko smučanje	40 (11,2%)
Plavanje	64 (17,6%)	Rolkanje, skejtanje	33 (9,2%)
Snowboard	40 (11,0%)	Plavanje	29 (8,1%)
Tenis	39 (10,7%)	Nogomet	27 (7,5%)
Rokomet	36 (9,9%)	Košarka	26 (7,3%)
Borilni športi	24 (6,6%)	Veslanje,ajak	24 (6,7%)
Veslanje,ajak	21 (5,8%)	Lokostrelstvo	19 (5,3%)
Šah	18 (5,0%)	Jadranje	16 (4,5%)

Rezultati kažejo na veliko (vendar praviloma nerealizirano) zanimanje za ekstremne ('adrenalinske') športe, ki so ga zabeležili tudi v raziskavi med ljubljansko mladino; pojav so razložili kot nujen komplement socialne odvisnosti in pasivnosti mladih (Reiner, Ule, 1998, 38). Prikazani rezultati – zlasti podatki o najbolj zaželenih športih – pa kažejo ne le na veliko zanimanje za 'adrenalinske', nevsakdanje in v veliki meri drage športe, temveč tudi na veliko zanimanje za individualne športe. To zanimanje je v svoji pilotni analizi revitalizacijske problematike starega koprskega mestnega jedra zaznal že M. Hočevar, in sicer pri celotnem prebivalstvu (Hočevar, 1998, 65-66). Hkrati rezultati ankete med srednješolci do določene mere potrjujejo tudi tezo o napredujočem procesu demasifikacije v športu, ki se kaže v dveh medsebojno odvisnih procesih: fragmentaciji športnega občinstva in diferenciaciji športne dejavnosti. Vendar velja opozoriti, da ponudba športnih dejavnosti za mlade v Kopru ne sledi hitro napredujoči fragmentaciji potreb. Še manj pa tej fragmentaciji sledi razvoj športne infrastrukture.

Na osnovi navedenih rezultatov ne moremo sklepati o morebitnem rastočem zanimanju za vodne (t.i. avtohtone za Koper) športne discipline, ki ga opaža M. Hočevar saj bi bilo za kaj takega potrebno opraviti longitudinalno raziskavo (Hočevar, 1998, 68). Vendar pa je mogoče na podlagi zbranih podatkov dati vsaj oceno, da je interes za vodne športe med mladimi – upoštevajoč tolikokrat deklarirano 'mediteranskost' Kopa in širšega prostora Slovenskega primorja – zelo majhen.

Prikazane rezultate – tako pogostost ukvarjanja s športom nasploh kot rezultati po posameznih športnih dejavnostih – smo križali s spolom, in pokazale so se velike razlike. Pri pogostosti ukvarjanja s športom nasploh izrazito prednjačijo fantje; s športom se jih redno ukvarja kar 58,8%, medtem ko je takih deklet le 24,4%. Tudi pri posameznih športih se, tako kot pri ukvarjanju s športom nasploh, kažejo velike razlike glede na spol. Če lahko rečemo, da je šport nasploh bolj moška dejavnost, pa med posameznimi naštetimi športi dijake bolj privlači predvsem nogomet, košarka, snowboard in borilni športi, medtem ko bi za bolj ženske športe lahko označili odbojko, rolkanje in pohodništvo oz. izlete v naravo.

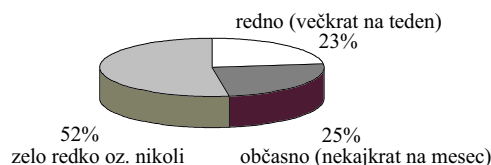
Statistično pomembne razlike se pri ukvarjanju s posameznimi športni dejavnostmi kažejo tudi med posameznimi šolami. Najpogosteje se s športom ukvarjajo dijaki in dijakinje italijanske gimnazije, za njimi dijaki in dijakinje slovenske gimnazije, sledijo dijaki in dijakinje SKPŠ in na repu so dijaki in dijakinje SEDŠ. Tudi uspeh dijaka oz. dijakinje in izobrazba staršev sta tesno povezana z njegovim/njenim športnim udejstvovanjem. Dijaki in dijakinje, ki imajo boljši uspeh in katerih starši so bolj izobraženi, se s športom pogosteje ukvarjajo.

Aktivno ukvarjanje s športom, rekreativno ali profesionalno, seveda ni edina oblika ukvarjanja s športom. Prav toliko ali še bolj je pomembno spremljanje športnih tekmovanj, bodisi obiskovanje tekem, spremljanje le-teh prek različnih medijev, zanimanje za posamezne športne zvezdnike in zvezdnice, za organizacijsko plat športa ipd. Te dejavnosti so lahko pomemben del (samo)umeščanja v določeno stilsko skupino oz. način izkazovanja pripadnosti določenemu načinu življenja, ki je ponavadi povezan tudi s specifičnim vrednostnim sistemom. Kot že omenjeno, so med vsemi stilskimi skupinami prav športni navijači tisti, za katere je največ vprašanih odgovorilo, da se prištevajo k njim oz. da živijo podobno kot oni (26,8%). Tudi med tistimi, ki se ne prištevajo k športnim navijačem, je bilo izrazito malo takšnih, ki so do te skupine nestrpni (le 6,3%).

V anketi smo dijake in dijakinje med drugim spraševali, ali so se v minulih dveh mesecih udeležili posameznih prireditev, in med temi je bila naveden tudi športni dogodek (tekma ipd.). Odgovor je obkrožilo 44,7% anketiranih in v skupnem pregledu prireditev, ki so jih dijaki in dijakinje obiskali v preteklih dveh mesecih, se je športni dogodek znašel na četrtem mestu, takoj za kinopredstavo, diskom in žurom pri prijatelju/ici.

UMETNIŠKE DEJAVNOSTI

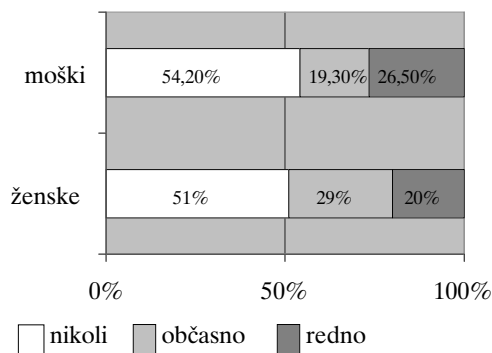
V nasprotju s športnimi dejavnostmi zavzemajo umetniške v splošni strukturi prostega časa srednješolcev v Kopru znatno manjši delež. Več kot polovica vprašanih je odgovorila, da se s temi dejavnostmi ukvarja zelo redko ali nikoli.⁶

Graf 5: Pogostost ukvarjanja z umetnostjo.

Graph 5: Frequency of engaging in arts.

Če pogostost ukvarjanja z glasbo, plesom, slikarstvom križamo s spolom, dobimo sliko, ki je verjetno za marsikoga presenetljiva, saj govori proti zdravorazumarskemu prepričanju (pedsodku), da so omenjene dejavnosti oz. umetnost nasploh stvar žensk. Z njimi se namreč *redno* ukvarja več fantov kot deklet, medtem ko je med dekletmi znatno več takih, ki se z umetniškimi dejavnostmi ukvarjajo občasno:

Graf 6: Pogostost ukvarjanja z umetnostjo glede na spol.

Graph 6: Frequency of engaging in arts in terms of gender.

Delež dijakov in dijakinj, ki se ukvarjajo z umetniškimi dejavnostmi, se močno spreminja tudi od šole do šole. Prednjačijo dijaki in dijakinje obeh gimnazij, med katerimi je več kot 30% takih, ki se redno ukvarjajo z umetnostjo, medtem ko je na obeh preostalih šolah takih dijakov in dijakinj le nekaj čez 18%. Močno

6 Vsaj del ukvarjanja z umetniškimi dejavnostmi se lahko 'skriva' tudi v okviru drugih navedenih prostočasnih dejavnosti, npr. v okviru ukvarjanja z računalnikom (če gre za računalniško umetnost), v okviru pisanja oz. branja (če gre za literarno umetnost), v okviru obiskovanja različnih krožkov, delavnic, tečajev ali v okviru obiskovanja kina in gledališča. Vendar pa tudi te dejavnosti na lestvici najpogostejših prostočasnih dejavnosti niso bistveno višje od ukvarjanja z glasbo, plesom, slikarstvom (prim. Mihelj et al., 2000).

opazna je korelacija med uspehom anketiranih in pogostostjo ukvarjanja z umetniškimi dejavnostmi. Dijaki in dijakinje z višjim uspehom se pogosteje ukvarjajo z umetniškimi dejavnostmi. Pogostost ukvarjanja z umetniškimi dejavnostmi pozitivno korelira tudi z izobraženostjo mater (ne pa z izobraženostjo očetov).

Iz tabele je jasno razvidno, da daleč prednjačijo tiste umetniške zvrsti, za katere je v okviru koprške občine relativno najbolje poskrbljeno – vsaj na nivoju izobraževanja – bodisi da so te dejavnosti vključene v obvezni šolski program ali pa da imajo mladi na voljo različne vzporedne oblike izobraževanja, kot so krožki, delavnice ipd. Vzporedno z upadanjem razpoložljivih možnosti izobraževanja drastično upada tudi delež mladih, ki se ukvarjajo s posamezno umetnostjo.

Primerjajmo zgornje podatke z lestvico umetniških dejavnosti, ki so med mladimi najbolj zaželeni. Prepričljivo je na prvem mestu film, s katerim bi se želelo ukvarjati 41,4% srednješolcev in srednješolcev, sledijo umetniško fotografiranje (28,4%), ples (25,3%), računalniška umetnost (21,3%), in šele nato igranje na instrument (12,9%) in slikanje, risanje in kiparjenje (12,6%). Povsem na repu sta literarno ustvarjanje (3,9%) in pevski zbor (3,9%). Očitno je, da je med mladimi zelo močna želja po tistih umetniških zvrsteh, ki so po svojem nastanku novejši, pretežno vizualni in zahtevajo več materialnih oz. tehničnih sredstev. Hkrati so take umetnosti v Mestni občini Koper izrazito slabo zastopane in se le redko pojavljajo v obliki interesnih dejavnosti

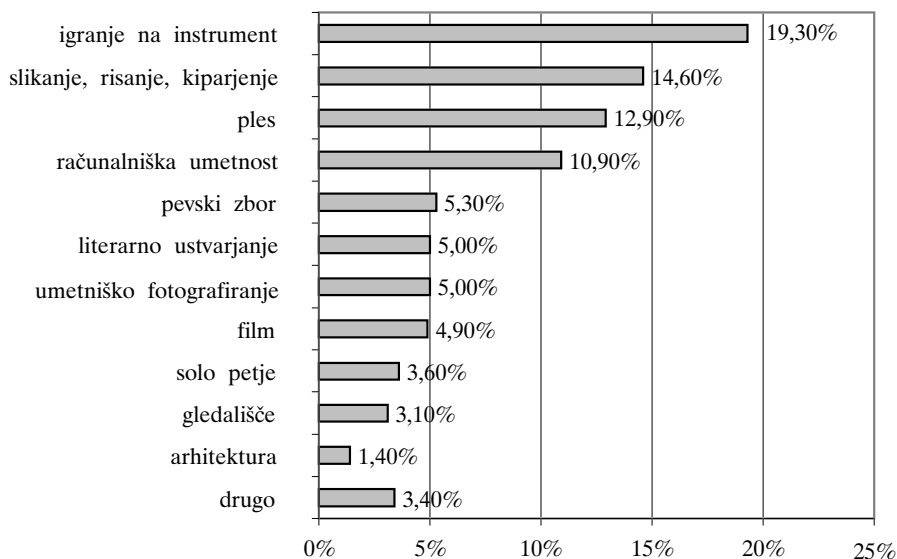
oz. tečajev za mlade. Mogoče je pričakovati, da bi z uvebo tovrstnih dejavnosti k umetniškemu ustvarjanju in izražanju pritegnili bistveno večje število mladih; medtem ko je sedaj kar 51,5% takih, ki se ne ukvarjajo z nobeno umetniško dejavnostjo, pa jih je le 15,1% odgovorilo, da se tudi nočejo ukvarjati z nobeno umetniško dejavnostjo. Preostali bi bili za tako preživljanje prostega časa zainteresirani, če bi seveda imeli možnost izbrati katero izmed umetniških oblik, ki jim je bliže.

Poleg nagibanja v prid sodobnejšim in pretežno vizualnim oblikam umetnosti lahko iz navedenih podatkov razberemo tudi izrazito individualiziranost okusov.⁷ Tako lahko tudi za področje umetniške dejavnosti mladih trdimo, da sledi procesu demasifikacije. Podobno kot pri športnih dejavnostih pa je potrebno opozoriti, da je ta demasifikacija za zdaj opazna predvsem na ravni želja in okusov ter da ji še ne sledi ustrezna fragmentacija ponudbe (tako vsebinska kot prostorska).

Naj opozorimo še na zanimiv podatek o zvezi med interesom za umetniške dejavnosti in vrednotami. Med drugim se je pokazalo, da sta za tiste, ki se ne ukvarjajo z nobeno umetnostjo, bolj pomembni vrednoti 'materialne dobrine in denar' in 'zdravje, dobro počutje', manj pa vrednoti 'svet lepega, narava, umetnost', 'ustvarjalnost, fantazija'.

V nadaljevanju podrobneje obravnavamo tri umetniške zvrsti, ki so med mladimi – sodeč po rezultatih ankete – najbolj razširjene ali najbolj zaželeni: glasbeno, filmsko in likovno umetnost.

S katerimi navedenimi umetniškimi dejavnostmi se še aktivno ukvarja?

Graf 7: Umetniške dejavnosti.
Graph 7: Arts activities.

7 Ta je še večja, če upoštevamo podatke o raznovrstnih filmskih in glasbenih preferencah med mladimi (Mihelj et al., 2000, 52).

Glasbena umetnost

Med vsemi umetniškimi zvrstmi, ki so bile navedene v vprašalniku, je prav glasbena umetnost tista, s katero se aktivno ukvarja največ anketiranih dijakov in dijakinj. Na nespornem prvem mestu med vsemi posamičnimi dejavnostmi je igranje na instrument, če pa temu dodamo še drugi dve glasbeni dejavnosti – zborovsko petje in solo petje – naraste odstotek dijakov in dijakinj, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo, na 28,2%. Največ zaslug za tako visok delež mladih, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo, gre pripisati predvsem dobro razviti mreži glasbenega izobraževanja: glasbena vzgoja je pomemben del osnovnošolskega kurikula, izven šole pa lahko mladi svoje glasbene sposobnosti razvijajo v okviru Centra glasbenih šol, tečajev pri Zvezi kulturnih organizacij ali v okviru zasebnih oblik glasbenega izobraževanja, kasneje pa v okviru samostojnih glasbenih zasedb, orkestrrov in zborov. Trdimo lahko, da je med vso umetniško ponudbo za mlade v koprski občini daleč najbolj razvito področje prav glasbene umetnosti, zato ne preseneča visok delež dijakov in dijakinj, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo.

Vzroke za veliko priljubljenost glasbe med mladimi pa je seveda potrebno tudi v splošni razširjenosti te umetniške zvrsti. Ne gre namreč spregledati dejstva, da je glasba nasploh zaradi široke razprostranjenosti elektronskih medijev in različnih nosilcev zvoka danes zagotovo najlažje dostopna in najširše spremljana oblika umetnosti (ponavadi sicer v obliki zvočne kulise k drugim dejavnostim). To potrjujejo tudi rezultati naše ankete, in sicer odgovori na vprašanje o pogostosti ukvarjanja s posameznimi prostočasnimi dejavnostmi (splošna struktura prostega časa), kjer je poslušanje glasbe (skupaj z radijem) nesporno na prvem mestu; redno (večkrat na teden) glasbo ali radio posluša 88,2% vprašanih, le dva izmed anketiranih (0,5%) pa sta izrecno zapisala, da glasbe sploh ne poslušata. V nasprotju z visokim deležem mladih, ki poslušajo glasbo, je deležem takih, ki so v minulih dveh mesecih obiskali glasbeni dogodek (koncert), relativno nizek: 34,3% jih je obiskalo pop, rok ali podoben koncert, 6,3% pa koncert klasične glasbe. Delež je takoj manjši, če mu ob bok postavimo odstotek takih, ki so v minulih dveh mesecih obiskali gledališko predstavo – delež je namreč skoraj enak (42,5%), pri čemer pa je zanimanje za gledališče med mladimi nesporno manjše od zanimanja za glasbo (medtem ko bi se rado z gledališčem aktivno ukvarjalo 12,1% vprašanih, je interesentov za glasbene dejavnosti enkrat več: 24,9%). Vzroke bo treba najverjetneje iskati zlasti v boljši organiziranosti (skupinski ogledi) in

promociji ter nižji ceni nekaterih gledaliških abonmajev (zlasti v SSG Trst).

Visok odstotek srednješolcev, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo, torej še ne pomeni, da je sedanja ponudba za mlade na tem področju tudi zadostna. Na to opozarjajo tudi nekateri drugi podatki. Kot je že na okrogli mizi o kulturi v koprski občini februarja 1997 poudaril B. Logar, je zanimanje za vpis v glasbeno šolo večje od prostorskih in kadrovskih možnosti (Logar, 2000, 103 ss.). Zlasti pa kaže poudariti, da možnosti za glasbeno udejstvovanje mladih drastično upadejo po zaključeni osnovni in še bolj po zaključeni srednji šoli – takrat torej, ko bi se lahko glasbeno podkovani mladi vključili v t.i. živo glasbeno dejavnost in koncertno življenje. To sicer do neke mere obstaja, vendar sloni, kot opozarja B. Logar, izključno na zanesenjakih in na ljubiteljskem in volonterskem delu ter poteka v neprimernih prostorih (Koper še vedno nima akustično primerne in dovolj prostorne dvorane).

Obstoječa ponudba za glasbeno udejstvovanje mladih (glasbene šole, dejavnosti Zveze kulturnih organizacij idr.) pa tudi s pridobitvijo ustreznih prostorov in profesionalizacijo še zdaleč ne bo mogla zadostiti vsem željam in potrebam mladih na tem področju umetniškega ustvarjanja. Omenjena ponudba namreč v pre-majhni meri zajema sodobnejše in marginalizirane zvrsti glasbe, ki so za mlade najbolj privlačne. Tudi na področju teh zvrsti bi bili nujno potrebni razvijanje kritičnega odnosa, vzgoja koncertnega občinstva in izobraževanje. Edina institucija, ki je na tem področju v koprski občini doslej kontinuirano delovala, je Mladinski kulturni center (MKC).⁸ Obisk MKC-ja je sicer številčno majhen, kar kažejo tudi rezultati ankete (Mihelj et al., 2000), vendar pa je glede na količino investiranih sredstev, število zaposlenih, prostorske razmere in predvsem specifičnost ponudbe ter ne nazadnje pogosto negativno podobo, ki jo Center ima v javnosti, to tudi možno pričakovati. MKC prepoznavno cilja na 'kritično in ustvarjalno mladino', ki, kot ugotavlja M. Breclj, je in še bo v manjšini (Breclj, 2000, 128). Vendar pa je mogoče trditi, da zaradi navedenih vzrokov zajame le del take mladine in da bi bilo mogoče ob ustreznih ukrepih obisk znatno povečati. K temu lahko deloma pripomorejo sami organizatorji dejavnosti v MKC, vendar le ob podpori drugih institucij, zlasti srednjih šol, pa tudi glasbenih.

Prav sodobnejše in marginalizirane glasbene zvrsti, ki imajo v Kopru svoje zatočišče le v MKC-ju, so bile zgodovinsko (in so še) eden najpomembnejših fokusov, okoli katerih so zbrane posamezne mladinske subkulture. O prisotnosti le-teh v Kopru je mogoče posredno

8 V letih od 1991 do 1997 se je v MKC zvrstilo 600 ansamblov na 400 koncertih, MKC pa je organiziral tudi glasbene poslušalnice, snemanja, izdajanje nosilcev zvoka, omogočil vaje za mlade obalne skupine in dajal tehnično in organizacijsko pomoč (Breclj, 2000, 129).

sklepati na podlagi že citiranih podatkov o odnosu do posameznih stilskih skupin, kjer sta med drugimi navedeni tudi dve glasbeni skupini, punkerji in rokerji. Vendar sta to le dve od široko razvejene palete obstoječih glasbenih subkultur; že na osnovi podatkov, zbranih s pomočjo anketnega vprašanja o najbolj poslušanih glasbenih zvrsteh med koprskimi srednješolci, je mogoče sklepati, da je glasbenih subkultur ali vsaj subkulturnih scen med koprsko mladino bistveno več. Navesti velja vsaj subkulture in subkulturne scene, ki se zgoščajo okoli naslednjih zvrsti: heavy metal, grunge, hard core, rejev. Za navedena subkulture (zlasti če gre za trda jedra, ne pa za t.i. subkulturne scene) je značilen spoj dveh dimenzij: podobnosti navznoter in razlike navzven (Velikonja, 1999, 18), zaradi česar med posameznimi skupinami pogosto prihaja do odkritih nasprotovanj, ki pa so konstitutivna za njihov obstoj. Zato ni mogoče pričakovati, da bo en sam center (MKC) lahko pod svojo streho gostil vse raznolike subkulture, in se zdi smiselno podpreti odpiranje več različnih, manjših klubskih prostorov.

Filmska umetnost

Filmska umetnost je poleg glasbene med srednješolci v MOK (verjetno pa tudi med mlado populacijo v Sloveniji in širše) najbolj priljubljena. To dokazuje zlasti podatek o deležu dijakov in dijakinj, ki so v minulih dveh mesecih obiskali kinopredstavo: takih je bilo kar 78,2%. Med vsemi navedenimi možnostmi (poleg obiska kinopredstave so bili navedeni še obisk diska, gledališke predstave, razstave, koncerta in žur pri prijatelju/ici) je obisk kinopredstave prepričljivo na prvem mestu.

Glede na veliko zanimanje mladih za film bi morala biti ta umetnostna veja deležna veliko večje pozornosti, kot je je. Po desetletju mrtvila je že skrajni čas, da se v Kopru obudijo nekoč (v sedemdesetih in osemdesetih letih) utečene oblike filmske vzgoje: filmsko gledališče, šolski filmski krožki ipd. Tovrstne oblike izobraževanja bi bilo smiselno izdelati na zgledu dosedanjih izkušenj, ki jih je v svojem prispevku za okroglo mizo o kulturi opisala J. Čebren (Čebren, 2000, 139). Vendar si take vzgoje ni mogoče zamisliti brez temeljite prenove koprške kinodvorane in brez ustreznega kadra – filmskih pedagogov. Da je koprška kinodvorana nujno potrebna temeljite prenove, opozarjajo tudi dijaki in dijakinje: prenove kinodvorane si želi kar 26,1% anketiranih (ne glede na to, iz katere občine prihajajo), in prenova kina je s tem na tretjem mestu med najbolj zaželenimi investicijami za mlade v MOK.

V raziskavi smo podrobneje analizirali tudi filmski okus srednješolcev in srednješolk. Vprašali smo jih, katere vrste filmov najraje gledajo v kinu, kot možen odgovor pa smo ponudili tudi 'Hodim gledat vsega po malo, nimam posebne vrste filma, ki bi ga najraje hodil/a gledat v kino'. S tem smo želeli preveriti, ali in v

kolikšni meri je obisk kina sploh odvisen od same vrste filma, ki ga vrtijo v kinodvorani; predpostavljali smo namreč, da se pomemben delež mladih (kot tudi veliko ljudi nasploh) za obisk kina odloči zaradi določenega igralca/igralke, ki nastopa v filmu, zaradi dobre reklame ali preprosto zato, ker gre v kino tudi kateri izmed prijateljev (lahko bi seveda našli še kakšen razlog), ne pa zaradi določene vrste filma. Rezultati so ta predvidevanja potrdili, saj se je znaten delež dijakov in dijakinj (28,3%) odločil za možnost 'Hodim gledat vsega po malo'. Med posamičnimi filmskimi žanri pa so anketirani največkrat obkrožili komedijo (44,1%), akcijske filme in kriminalke (38,1%), ljubezenske filme (36,0%) ter grozljivke in srhljivke (23,2%).

Likovna umetnost

Čeprav ima likovna vzgoja v okviru osnovnošolskih učnih programov enako pomembno mesto kot glasbena vzgoja, razvitost dodatnih (izvenšolskih) oblik likovnega izobraževanja v koprski občini krepko zaostaja za razvitostjo glasbenovzgojne mreže. Tudi slabši organiziranosti likovne vzgoje moramo pripisati odgovornost za dejstvo, da se z likovnimi dejavnostmi ukvarja znatno manjši delež srednješolcev kot z glasbenimi: skupaj je takih le 14,6% (z različnimi glasbenimi dejavnostmi se ukvarja 28,2% dijakov in dijakinj). Glede na vse druge umetniške dejavnosti je sicer likovna ustvarjalnost še vedno na zavidljivem drugem mestu, vendar pa velja poudariti, da se mladi, ki so v anketi navedli, da se ukvarjajo s katero izmed teh dejavnosti, najverjetneje tem dejavnostim posvečajo kar sami – možnosti za likovno izobraževanje srednješolcev v koprski občini so namreč zelo majhne in s starostjo še bolj drastično upadejo kot različne oblike glasbenih dejavnosti.

Glede na želje in potrebe mladih je verjetno jasno, da Koper nujno potrebuje pestrejšo ponudbo likovnih dejavnosti za mlade. Občina (pa tudi slovenskoobalni prostor kot celota) resda premore galerijsko dejavnost evropskega nivoja, ki jo zagotavljajo Obalne galerije, vendar pa le-ta žal ne zmore nagovoriti mlade publike v obsegu, ki bi bil glede na potrebe in potencialne mladih zaželen. Vsi štirje avtorji, ki so se v okviru okrogle mize o kulturi v koprski občini ukvarjali z likovno dejavnostjo – A. Medved, M. Maljevac, L. Bojanič in T. Vran – so poudarili potrebo po razvoju določenih oblik likovne vzgoje, zlasti izobraževanja mladih talentov (Medved, 2000; Maljevac, 2000; Bojanič, 2000; Vran, 2000). Pri razvijanju teh dejavnosti bi se veljalo opreti na izkušnje že obstoječih ali preteklih pobud na tem področju (npr. Forum Piranese), na možnosti, ki jih za likovno vzgojo daje obstoječa galerijska dejavnost, ter na potrebe in potencialne, ki se kažejo v okviru likovne vzgoje v osnovnih šolah.

Tudi v primeru likovne umetnosti velja opozoriti na potrebo po spodbujanju seznanjanja in ukvarjanja mla-

dih s sodobnejšimi ali marginalnimi usmeritvami znotraj likovne umetnosti, tudi tistimi, ki presegajo okvire tradicionalno definirane likovnosti in umetniškosti, npr. z grafiti, stripi ali računalniško umetnostjo. Take usmeritve ponavadi težko najdejo svoje mesto znotraj večjih, že uveljavljenih umetniških institucij, zato se zdi smiselno spodbuditi in podpreti drugačne (pogosto sporadične in marginalne) oblike organiziranosti, ki bi mladim dale vpogled v novejša umetniška dogajanja.

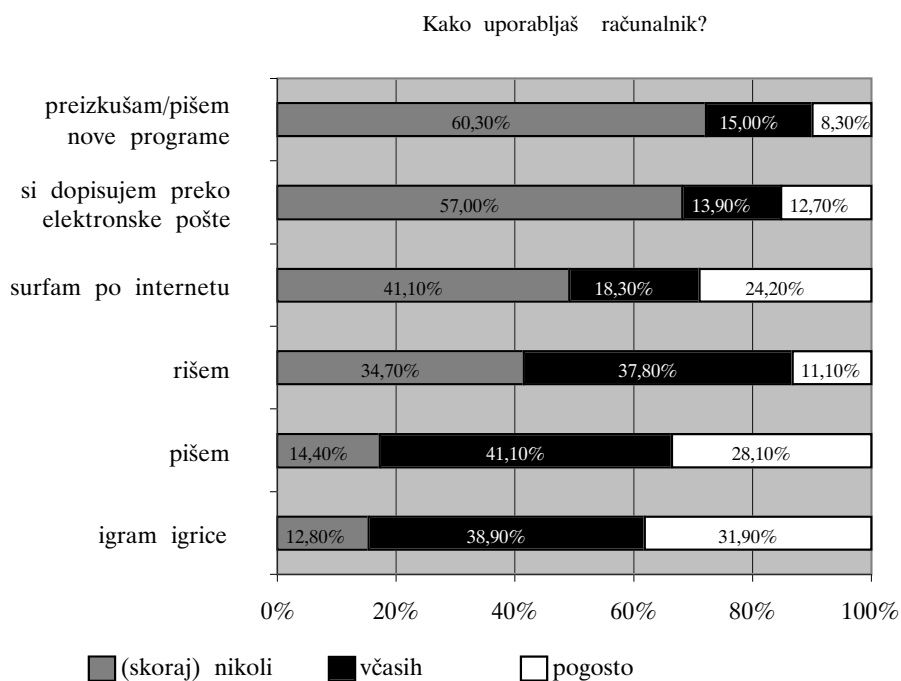
RABA RAČUNALNIKA

Osebni računalnik ima doma kar 69,7% koprskih srednješolcev in srednješolk. Za primerjavo navedimo podatek, da je bilo leta 1993 med slovenskimi srednješolci takih kar za polovico manj, tj. 34,5% (Ule, Mihelj, 1995). V splošni strukturi prostega časa zavzema ukvarjanje z računalnikom mejno pozicijo med dvema večjima sklopoma dejavnosti: na eni strani so to dejavnosti, s katerimi se večina dijakov ukvarja redno, vsak dan, na drugi pa dejavnosti, s katerimi se večina ukvarja občasno, le nekajkrat na mesec. Odgovori so bili v približno enakomernih (tretjinskih) deležih razporejeni med tri možnosti: 31,3% se z računalnikom ne ukvarja (skoraj) nikoli, 32,2% občasno, 36,5% pa redno. V strukturi prostega časa koprskih srednješolcev in srednješolk tako ukvarjanje z računalnikom zavzema mesto nekje v zlati sredini; korenito zaostaja za dejavnostmi, s katerimi se mladi ukvarjajo večinoma večkrat na teden – za gledanjem televizije, poslušanjem radia

oz. glasbe, za druženjem s prijatelji, člani družine, za učenjem in lenarjenjem ter ukvarjanjem s športom. Vendar pa se z računalnikom srednješolci pogosteje ukvarjajo kot z umetniškimi dejavnostmi, obiskovanjem različnih krožkov, tečajev, delavnic, pisanjem in branjem (vsega, kar ni za šolo). Če bosta računalniško opismenjevanje in uvajanje računalniške tehnologije na delovna mesta napredovala s sedanjo naglico, je moč pričakovati, da bo ukvarjanje z računalnikom postopoma tudi v strukturi prostega časa mladih počasi prešlo med tiste dejavnosti, s katerimi se mladi večinoma ukvarjajo redno, večkrat na teden.

Kot je razvidno iz grafičnega prikaza, sta večinsko razširjeni rabi računalnika zlasti igranje igrice in pisanje – torej rabi, ki sta tudi historično zgodnejši od drugih in sta se v družbi že precej utrdili. Najmanj razširjena je raba računalnika za programiranje oz. preizkušanje novih programov, kar je razumljivo, saj gre za dejavnost, s katero se tudi v svetovnem merilu ukvarja majhen odstotek strokovnjakov. Tudi elektronska pošta in internet sodita med manj razširjene rabe računalnika. Surfiranje po internetu se od vseh drugih navedenih rab računalnika bistveno razlikuje po tem, da dijaki in dijakinje, ki se z njim ukvarjajo, to ponavadi počnejo redno (večkrat na teden), ne pa le občasno.

Med dijaki in dijakinjami, ki so odgovarjali na vprašanje, je bilo 16,4% takih, ki so obkrožili možnost, da računalnika sploh ne uporabljajo. Zaskrbljenost zbuja podatek, da se je za to možnost odločil večji

Graf 8: Kako mladi uporabljajo osebni računalnik?
Graph 8: How do the young use PC?

delež deklet (22,5% vseh vprašanih) kot fantov (8,6% vseh vprašanih). Prav tako se pomembne razlike med spoloma kažejo pri posameznih rabah računalnika, in sicer pri pogostosti rabe računalnika za programiranje, surfanje po internetu, igranje igrice in dopisovanje po elektronski pošti. Za vse štiri rabe je značilno, da se dijaki z njimi pogosteje ukvarjajo kot dijakinje.

Pomembne razlike se kažejo tudi glede na izobrazbo staršev. Dijaki in dijakinje, katerih starši (tako matere kot očetje) so bolj izobraženi, pogosteje uporabljajo internet in elektronsko pošto. Predvsem je med njimi bistveno manj takih, ki se (skoraj) nikoli ne ukvarjajo z internetom ali elektronsko pošto.

RABA MNOŽIČNIH MEDIJEV

Podobno kot računalniška tehnologija tudi množični mediji v okviru okrogle mize o kulturi v koprski občini leta 1997 niso bili obravnavani. Nasprotno pa smo v raziskavi problematike odnosa med mladimi in mediji namenili veliko prostora. Zanimalo nas je predvsem, v kolikšni meri koprski srednješolci že sodelujejo pri oblikovanju programa različnih množičnih medijev ali pa bi si takega dela vsaj želeli.

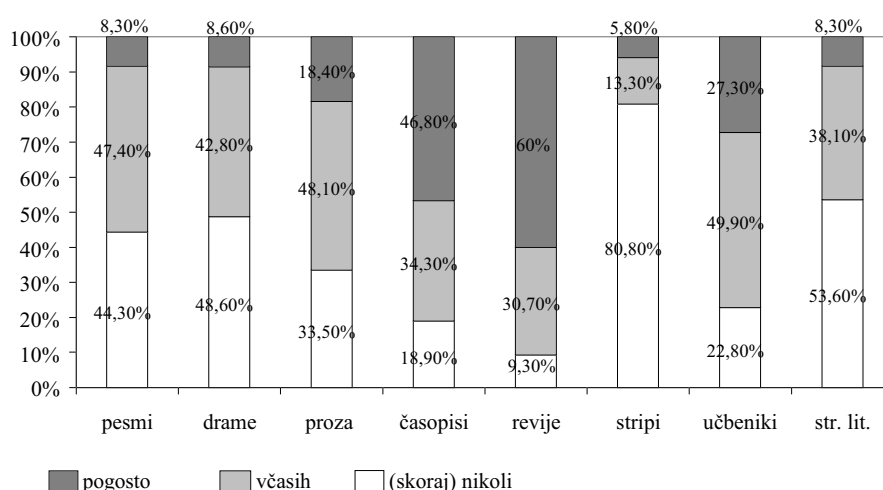
V splošni strukturi prostega časa so zlasti poslušanje radia oz. glasbe, gledanje TV oz. videa in telefoniranje prijateljem/-icam zelo visoko, saj zasedajo prvo, tretje in četrto mesto (Mihelj et al., 2000). Telefoniranje in ukvarjanje z računalnikom, ki ju je prav tako mogoče uvrstiti med rabe komunikacijskih in informacijskih tehnologij, sodita med manj redne oz. med pretežno občasne in sta nekje v sredini lestvice najbolj pogostih prostočasnih dejavnosti mladih. Zlasti raba avdio- in avdiovizualnih komunikacijskih tehnologij torej zavzema zelo pomembno mesto v prostem času mladih. Bistveno pa zaostaja raba tradicionalnejših komunikacijskih

tehnologij, ki so omejene izključno na zapisana jezikovna sporočila (tj. pisanje, branje).

Čeprav so tradicionalne komunikacijske tehnologije, ki se opirajo izključno na pisavo, v prostem času mladih manj prisotne kot sodobnejše avdio in avdiovizualne tehnologije (ki sicer, tega ne smemo pozabiti, tudi vključujejo pisavo), v šolskem delu še vedno prevladujejo. S tem pa so jih mladi 'prisiljeni' kar pogosto uporabljati, zato smo jim tudi v naši raziskavi odmerili dobršen del prostora. Zanimalo nas je, kako pogosto mladi berejo tiskane medije, pri čemer smo posebej obravnavali tiskane medije, ki sodijo med časnike (slednje smo razdelili na revije in časopise), in tiste, ki sodijo večinoma med knjige (slednje smo razdelili na učbenike, strokovno literaturo in leposlovje – prozo, pesmi, drame). Dodali smo jim še stripe, čeprav je v njih vizualna komponenta veliko bolj poudarjena kot v preostalih (po pomembnosti vizualne plati so sicer stripom blizu mnoge revije).

Po branosti so časniki (časopisi in revije) v izraziti prednosti, med knjigami pa so še največje pozornosti deležni učbeniki. Stripi so med vsemi navedenimi povsem na repu.

V anketnem listu smo dijake in dijakinje vprašali, katere revije in časopise najpogosteje berejo. Anketirani so med časopisi daleč največkrat navedli Primorske novice, sledijo Slovenske novice in Delo, deleži bralcev drugih časopisov pa so že bistveno manjši. Pri interpretaciji podatkov o branosti posameznih revij oz. časopisov med mladimi moramo upoštevati, da so mladi vsaj pri izbiri časopisov, ki jih berejo, v veliki meri odvisni od okusa svojih staršev. Specifično 'mladinski' okus lahko bolj uveljavijo kvečjemu pri revijah, katerih ponudba je (upoštevajoč tudi italijanske revije) zelo pestra. Podatki o branosti posameznih revij med dijaki in dijakinjami so naslednji.

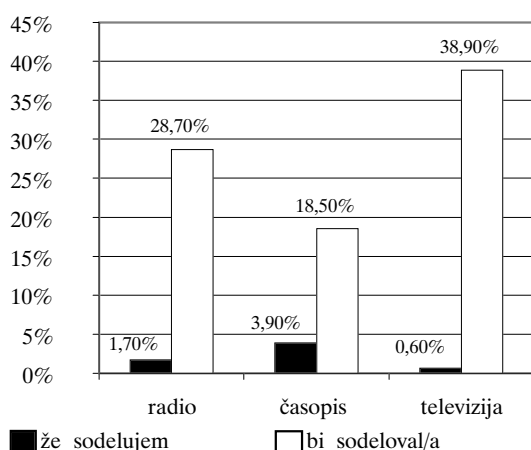
Graf 9: Branje medijev (vključene tudi umetniške forme).
Graph 9: Reading of media (art forms included).

Tabela 2: Branje revij.
Table 2: Reading of magazines.

Katere revije bereš?	
Smrklja	114 (37,9%)
Antena	45 (15,0%)
Lady	39 (13,0%)
Cool	36 (12,0%)
Teen	34 (11,3%)
Jana	30 (10,0%)
Avtomagazin	16 (5,3%)
Joker	15 (5,0%)
Mladina, PC mediji, Focus, Gea, PC gamer, Tuttomoto, Pil, Stop Bravo, Cioe, Firbec, Mag	manj kot 5%

Po pričakovanju so na vrhu lestvice najbolj branih revij skoraj izključno dekliške revije (Smrklja, Antena, Cool, Teen). Pridružujejo se jim nekatere ženske revije (Lady, Jana), sledijo pa specializirane revije, in sicer za področje računalništva (PC mediji, PC Gamer, Joker) in motorjev oz. avtomobilov (Avtomagazin, Tuttomoto). Komaj zaznaven odstotek srednješolske populacije bere revije, kot so Pil, Gea in Mladina. Očitno je, da koprski dijaki in dijakinje skorajda ne berejo specializiranih revij, bodisi slovenskih ali tujih, z drugih področij – npr. kulture (oz. posameznih umetnostnih zvrsti), raziskovanja, športa ipd., čeprav je veliko takih, ki se s temi dejavnostmi ukvarjajo. Možni vzroki so nedostopnost tovrstnih revij v kioskih, njihova relativno visoka cena, pa tudi nepoznavanje.

Na ožjem področju treh prevladujočih množičnih medijev nas je zanimalo, koliko koprskih srednješolcev je že zavzelo aktivnejšo vlogo v odnosu do njih – tako, da sodelujejo pri oblikovanju njihovega programa, ne pa ga le sprejemajo.

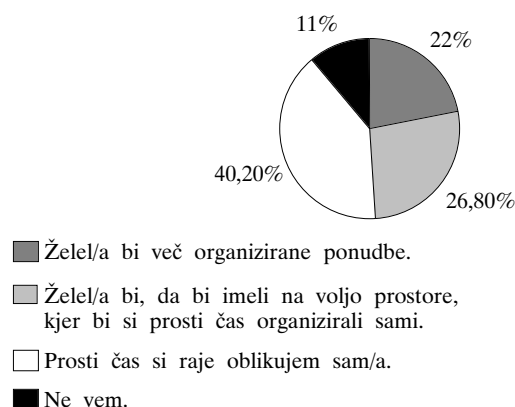
Graf 10: Aktivno ukvarjanje z množičnimi mediji.
Graph 10: Active engagement in mass media.

Prikazani rezultati jasno kažejo, da želje mladih po aktivnem poseganju v delovanje vseh treh prevladujočih množičnih medijev (radio, časopis, televizija) daleč presegajo možnosti, ki jih mladi na tem področju dejansko imajo. Smiselno bi bilo spodbuditi vsaj dve obliki seznanjanja mladih z množičnimi mediji, in sicer (a) vključevanje mladih in njihovih programov v obstoječe medije (po zgledu mladinskih oddaj na Televiziji Koper in Radiu Koper oz. strani za mlade v Primorskih novicah) in (b) oblikovanje ali v nekaterih primerih ponovno ožvitev ali spodbuditev izključno mladinskih medijev, npr. šolskih časopisov ali radia, pa tudi oblikovanja spletnih strani. Take oblike dela z mediji bodo lahko smiselna nadgradnja oz. dopolnitev osnovnošolske programe, v katere bo (oz. je ponekod že) vključena medijska vzgoja. Hkrati tovrstno odpiranje množičnih medijev za mlade, zlasti pa vzpostavljanje izključno mladinskih medijev, bistveno pripomoge k utrjevanju mladinskega komunikacijskega prostora, ki je eden izmed pglavitnih elementov mladinske kulture (Ule, 1996).

PARTICIPACIJA MLADIH

Da bi lahko v koprski občini organizirali ponudbo, ki bo mladim čim bolj ustrezala, ni dovolj vedeti le tega, katere dejavnosti mladi pogrešajo oz. s čim bi se želeli ukvarjati. Enako pomembno je vedeti, v kolikšni meri in s čim bi se radi ukvarjali v organizirani obliki oz. pod vodstvom odraslih. Zato smo v anketi preverili, koliko mladih si sploh želi več organiziranih dejavnosti oziroma koliko je takih, ki bi radi imeli na voljo samo prostore ali pa še tega ne. Izkazalo se je, da si največji delež vprašanih najraje organizira prosti čas sam, delež takih, ki si želijo več organizirane ponudbe, pa je skoraj za polovico manjši, kar je razvidno iz grafa 11.

Ali si želi več organiziranih dejavnosti za preživljanje prostega časa ali si prosti čas raje organizira sam/a?

Graf 11: Več organiziranih prostočasnih dejavnosti?
Graph 11: More organized spare time activities?

Pri odgovarjanju na zgornje vprašanje so se dijakinje opazno razlikovale od dijakov. Dekleta so bolj zainteresirana za organizirano ponudbo, fantje pa si raje oblikujejo čas sami. Tudi če medsebojno primerjamo dijake in dijakinje posameznih šol, opazimo zanimive razlike, in sicer ponovno pri deležu tistih, ki si želijo organizirano ponudbo oz. ki si čas raje organizirajo sami, medtem ko delež tistih, ki si želijo prostore, ostaja na vseh šolah približno enak. Več organizirane ponudbe si želijo predvsem dijaki slovenske gimnazije, in na tej šoli je tudi manj takih, ki si čas raje oblikujejo sami/-e.

Kot lahko sklepamo na podlagi prikazanih rezultatov, bo vsak poskus, da bi spravili vse oblike preživljanja prostega časa mladih v povsem organizirane in zato tudi obvladljive ter predvidljive oblike, nujno neuspešen. Vendar pa dejstvo, da si tako velik delež mladih najraje organizira prosti čas kar sam, še ne more biti izgovor za pasivnost koprskе občine v odnosu do mladih. Delež mladih, ki si organiziranih dejavnosti želijo, je namreč še vedno visok.⁹ In ne nazadnje tudi tisti, ki si prosti čas najraje organizirajo sami, potrebujejo – če ne drugega – vsaj informacije o tem, kakšne možnosti imajo na izbiro. Pri načrtovanju ponudbe za mlade je torej potrebno poiskati rešitve, ki bodo dovolj fleksibilne, da bodo lahko sledile hitro spreminjajočim se potrebam oz. trendom med mladimi, in ki bodo v čimvečji meri izkoriščale in spodbujale njihovo željo po tem, da si sami organizirajo prosti čas. Kljub načelnemu zavračanju organiziranih oblik preživljanja prostega časa je mladim smiselno dati določeno mero nevsiljive

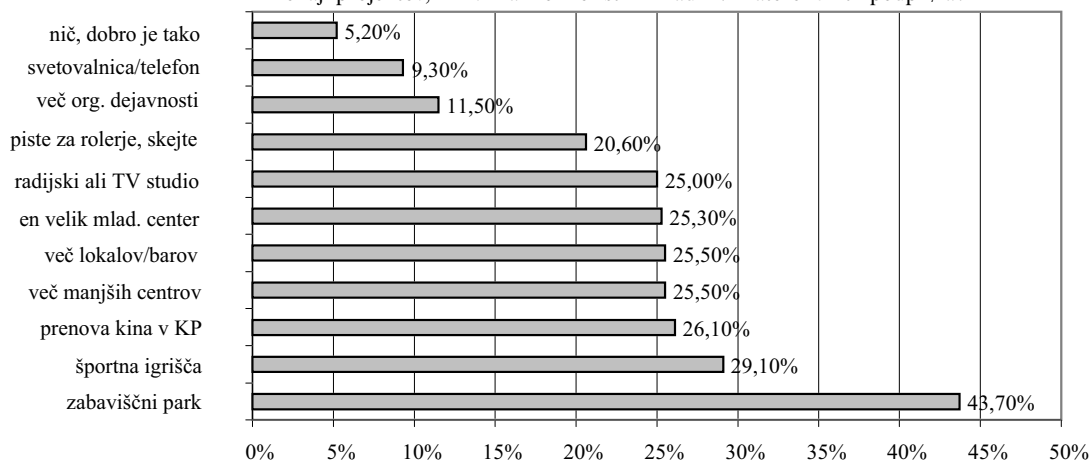
pomoči ali svetovanja pri samostojnem organiziranju lastnih dejavnosti.

Da je kljub načelnemu zavračanju organiziranih oblik prostega časa med mladimi veliko interesa za vsaj določeno raven organiziranosti, kažejo odgovori na anketno vprašanje o najbolj zaželenih investicijah v Kopru.

Visok delež mladih, ki si želijo zabavišni park, daje slutiti, da odpor do organiziranih oblik preživljanja prostega časa ne pomeni hkrati tudi pripravljenosti za povsem samostojno organiziranje prostočasnih dejavnosti, za katere bi bili dovolj le ustrezni prostori. Pač pa velik del mladih očitno pritegnejo prostočasne dejavnosti, ki so deloma organizirane in infrastrukturo podprte (kot dejavnosti v zabaviščnem parku), vendar pa jim omogočajo svobodno izbiro in niso tako obvezujoče kot organizirane dejavnosti v obliki tečajev, krožkov ipd., saj ne zahtevajo kontinuiranega udeleževanja.

Zanimiva je tudi primerjava z odgovori, ki so jih na podobno strukturirano anketno vprašanje dali ljubljanski srednješolci. Ker anketno vprašanje ni bilo povsem enako vprašanju v anketnem listu raziskave, ki je bila leta 1997 izvedena med mladimi v Ljubljani, je pri primerjavi rezultatov potrebna previdnost. Kar lahko nedvomno zaključimo na podlagi primerjave, je to, da je bil med anketiranci v Kopru bistveno manjši delež takih, ki so z obstoječo ponudbo za mlade zadovoljni in so obkrožili odgovor: nič, dobro je tako, kot je. Medtem ko je ta odgovor obkrožil največji delež ljubljanskih anketirancev (21,9%), jih je v Kopru to možnost izbralo

Večkrat se govori, da bi bilo potrebno v Kopru narediti kaj za mlade. Spodaj je naštetih nekaj projektov, ki bi lahko koristili mladim. Katere bi ti podprl/-a?

Graf 12: Projekti, ki jih podpirajo mladi v Kopru.
Graph 12: Projects supported by the young in Koper.

⁹ Deleži se nanašajo na populacijo srednješolcev, ki obiskujejo srednje šole v koprski občini. Potencialni (u)porabniki dejavnosti in prostorov pa bi lahko bili tudi tisti mladi, ki jih v raziskavi nismo posebej obravnavali: v prvi vrsti so to srednješolci, ki obiskujejo srednje šole v sosednjih občinah, v manjši meri pa tudi (vsaj kar se tiče organiziranih dejavnosti) tudi študentje, učenci višjih razredov osnovnih šol, morda pa tudi mladi, ki so šolanje že zaključili.

najmanj (5,2%). Ta podatek jasno kaže, da koprška občina nedvomno zaostaja za glavnim mestom v svoji privlačnosti za mlade. Velika je tudi razlika v deležu anketirancev, ki so izbrali zabavišni park; v Kopru je bilo takih skoraj enkrat več.

Pri velikem delu navedenih investicij so opazne razlike glede na spol. Dijakinje si bolj želijo velik mladinski center, svetovalnico oz. telefon za mlade v stiski, radio oz. TV studio za mlade in več organiziranih dejavnosti, dijaki pa si bolj želijo prenove kina in ustreznih športnih objektov. Razlike se kažejo tudi med posameznimi šolami, in sicer zlasti pri športnih objektih, organiziranih dejavnostih in svetovalnicah/telefonu za mlade v stiski. Izstopajo zlasti dijaki in dijakinje italijanske gimnazije, med katerimi je glede na tri preostale šole znatno manj takih, ki si želijo radijski oz. TV studio za mlade in velik mladinski center, in znatno več takih, ki si želijo več različnih prostorov za mlade, športne objekte in svetovalnico oz. telefon za mlade v stiski. SEDŠ izstopa po deležu dijakov in dijakinj, ki si želijo več različnih lokalov/barov, slovenska gimnazija pa po deležu dijakov in dijakinj, ki si želijo prenove kinodvorane. Obe gimnaziji prednjačita v deležu dijakov in dijakinj, ki si želijo več organiziranih dejavnosti.

Določene povezave se kažejo tudi med zelenimi projekti za mlade v MOK in starostjo, predvsem pa uspehom in izobrazbo staršev. Dijaki in dijakinje z višjim uspehom so večkrat izbrali prenovo kinodvorane (zlasti tisti s prav dobrim uspehom), športne objekte in več organiziranih dejavnosti, manjkrat pa piste za rolerje in skejte. Manjkrat so tudi obkročili, da spremembe niso potrebne. Zelo pomemben in vreden upoštevanja je podatek, da je delež dijakov, ki menijo, da v Kopru ni potrebno ničesar spremeniti za mlade, največji med dobrimi in zadostnimi dijaki. Poudariti je potrebno tudi, da si svetovalnice oz. telefona za mlade v stiski želijo predvsem dijaki z zadostnim uspehom. Razlike glede na izobrazbo staršev, tako očeta kot matere, se kažejo zlasti pri želji po prenovi kinodvorane. Dijaki in dijakinje, katerih starši so bolj izobraženi, si tega bolj želijo. Z izobrazbo matere pa narašča tudi delež dijakov, ki si želijo več organiziranih dejavnosti, in pada delež dijakov, ki si želijo zabavišni park.

Da bi dodatno osvetlili kritična stališča mladih do obstoječega stanja v občini oz. njihovih bolj ali manj eksplicitno izražene želje po spremembah, smo poleg anketnega vprašanja zaprtega tipa uporabili tudi odprti vprašalnik. Nabor kritik in želja, ki so jih mladi izrazili v odprtem vprašalniku, se od navedenega nekoliko razlikuje. Za razliko od ankete so dijaki in dijakinje na omenjeni vprašalnik odgovarjali prostovoljno (sodelovalo je 245 dijakov), vprašanja pa so bila odprtega tipa, tj. ni bilo vnaprej ponujenih različnih odgovorov, med katerimi bi lahko izbirali. To dvojje je bistveno vplivalo na vsebino odgovorov.

Tabela 3: Kaj mladi pogrešajo v Kopru?
Table 3: What do the young miss in Koper?

Kaj te v Kopru najbolj moti oz. kaj najbolj pogrešaš?	
ni prostora za mlade	38,4%
težave s prevozom: predrage avtobusne vozovnice, premalo avtobusnih linij	30,0%
previsoke cene (prireditve, dejavnosti, hrane, oblek, knjig ipd.)	24,9%
premalo koncertov	19,6%
premalo žurov za mlade	18,4%
premalo rekreacijskih površin (telovadnic, centrov, igrišč, ni skejtparka in urejenih stez za rolanje)	16,8%
premalo dogajanja na ulicah starega mestnega jedra, mesto je mrtvo	16,7%
premalo športnih dejavnosti za mlade	15,1%
premalo različnih organiziranih dejavnosti za mlade	15,1%
umazane ulice v starem mestnem jedru	13,1%
droge in alkohol med mladimi	12,6%
premalo kulturnih dejavnosti, prireditve za mlade	12,2%
premajhna izbira lokalov za mlade (Zeleni park dolgočasen, povsod ista glasba)	8,2%
agresivnost med mladimi in kriminal nasploh	8,2%

Kot je razvidno, je nesporno na prvem mestu pomanjkanje prostorov za mlade. Podobno kot v anketi so tudi tukaj mladi zelo pogosto izražali potrebo po boljših možnostih za rekreacijo. Podatki so pomembni tudi zato, ker opozarjajo na nezadovoljstvo med mladimi z obstoječim stanjem v starem mestnem jedru (premalo dogajanja, umazanija). Rezultati potrjujejo tudi ugotovitve o največjih ovirah, ki jih imajo mladi pri ukvarjanju s posameznimi dejavnostmi oz. obiskovanju prireditve in zabav: v prvi vrsti je to prevoz (ki je predrag, v večernih urah in ob koncu tedna pa prereditve), za njim pa visoke cene.

Ali so koprski srednješolci in srednješolke pripravljene sami participirati pri organiziranju dodatnih dejavnosti za mlade ali pri vzpostavljanju novih mladinskih prizorišč in organizacij v Kopru? Odgovor, ki ga lahko damo na podlagi rezultatov raziskave, zlasti na podlagi vprašanja o interesu za prostovoljno delo, je pozitiven. Le 16% anketiranih je odgovorilo, da se s prostovoljnim delom sploh ne bi ukvarjali. Najbolj pa jih zanimajo prav dejavnosti, ki so namenjene njim (mladim) samim oz. njihovim vrstnikom: več kot tretjina vprašanih je pripravljena sodelovati pri organizaciji prireditve ali dejavnosti za mlade. To se ujema z rezultati vprašanja o želji po organiziranih dejavnostih oz. po svobodni organizaciji prostega časa.

(SAMO)ORGANIZIRANOST MLADIH

Kljub očitni veliki pripravljenosti za participacijo, tj. samostojno organizacijo prostočasnih dejavnosti, je stopnja samoorganiziranosti mladih v Kopru relativno nizka. Vsaj do leta 1999, ko je bila izvedena raziskava, mladim svoje (deklarativno izražene) pripravljenosti za aktivnejše udeleževanje v organizaciji lastnega prostega časa večinoma še ni uspelo udeležiti do take mere, da bi bila njihova aktivnost vidna v obliki močnih, tudi javno prisotnih in kontinuirano delujočih (interesnih) organizacij. Med izjemami velja navesti zlasti tiste mladinske organizacije, ki jih je mogoče po delitvi, ki jo uporabljata M. Mencin Čeplak in M. Vaupotič (Mencin Čeplak, Vaupotič, 1996, 291), uvrstiti med mladinske organizacije v okviru političnih strank, tj. politične podmladke. A zaradi prevladujočega izrazito negativnega odnosa mladih do politike (potrjujejo ga tako rezultati vseslovenske kot tudi rezultati koprskih raziskave) vsaj za zdaj ni mogoče pričakovati, da bi dejavnost teh skupin imela širši odmev oz. da bi se v njih prepoznale večje skupine mladih. Poleg omenjenih političnih podmladkov v koprski občini delujejo tudi nekatera interesna združenja mladih (npr. Klub mladih raziskovalcev, Društvo mladih tehnikov ipd.), katerih aktivnost pa je večinoma nekontinuirana in odvisna od nihanja interesov v posameznih generacijah. Ne nazadnje velja med pogostimi oblikami neformalnega združevanja mladih v koprski občini omeniti tudi različne glasbene skupine, ki so praviloma povezane s posameznimi subkulturami ali subkulturnimi scenami in predstavljajo pomemben prostor oblikovanja samostojne, s tem pa tudi kritične mladinske kulture. Tudi za te oblike organiziranosti velja, da so izrazito sporadične, njihov razvoj pa, kakor so pokazali zlasti intervjuji z mladimi, zavirajo težave z iskanjem ustreznih prostorov za vadbo in še posebej odklonilen odnos okolja.

Ugotovljena nizka stopnja organiziranosti mladih v koprski občini (pa tudi v širšem obalnem prostoru) podkrepljuje tezo, da se je po razpustitvi Zveze socialistične mladine Slovenije leta 1989 pojavila praznina, ki je novim organizacijam in združenjem (npr. Mladinski svet Slovenije, ki združuje vse demokratično organizirane mladinske organizacije v državi), oblikovanim v devetdesetih letih po zahodnoevropskem zgledu, doslej še ni uspelo zapolniti. Obstoječe mladinske organizacije v Sloveniji so, vsaj za zdaj, močne predvsem na vsedržavni in mednarodni ravni, zaostaja pa razvoj lokalnih mladinskih struktur. Prav lokalne mladinske organizacije pa so zelo pomembne, saj z njimi mladi dobivajo sogovornika s strani oblasti na lokalni ravni (Mencin Čeplak, Vaupotič, 1996, 281). Odsotnost

oz. relativna neaktivnost lokalnim mladinskih organizacij je v koprski, pa tudi v obeh sosednjih obalnih občinah po nekaterih kazalcih še za spoznanje bolj očitna kot v primerljivih občinah in regijah v Sloveniji. O tem pričajo npr. izkušnje vsedržavnih organizacij, ki z razpisi spodbujajo različne mladinske projekte (npr. Zavod za razvoj mobilnosti mladih MOVIT); mladinske organizacije iz koprsk občine, pa tudi iz širšega prostora Slovenskega primorja, so se na razpise doslej izjemno redko odzivali.

Nizka stopnja (samo)organiziranosti mladih na lokalnem (regionalnem, občinskem, krajevnem nivoju) v koprski občini in v Sloveniji ter posledično nizka stopnja participacije pri odločanju o oblikah in vsebini prostočasnih dejavnosti (pa tudi pri političnem odločanju nasploh) sta verjetno povezani s trendom individualizacije življenjskih stilov ter s trendom umika v zasebnost, ki sta značilna za sodobno mladino. Vsaj na prvi pogled se torej zdi, da ima slogan 'Koper z mladimi v novo tisočletje', s katerim smo v času izvajanja raziskave in predstavljanja prvih rezultatov nastopali v javnosti, trhlo oporo. In vendar nekateri rezultati raziskave med mladimi kažejo svetlejšo sliko: mladi jasno izražajo svoje nezadovoljstvo nad položajem in možnostmi, ki jih imajo v lokalni in širši skupnosti, tretjina do polovica srednješolske populacije pa je tudi pripravljena sodelovati pri prostovoljnih dejavnostih, zlasti pri tistih, ki so usmerjene k njim samim oz. k njihovim vrstnikom. Poleg tega velja omeniti, da smo v zaključni fazi raziskave, zlasti v okviru skupinskih diskusij in okroglih miz z mladimi, zasledili nekatere pozitivne premike k večji (samo)organiziranosti mladih v Kopru.¹⁰

Podatki o relativno visokem interesu mladih za prostovoljno delo in za sodelovanje pri organizaciji dejavnosti zanje nakazujejo, da celotne krivde za apatijo, nesamostojnost in eskapizem ne gre valiti samo na mlade, temveč moramo vzroke za te pojave iskati v družbi kot celoti. Kot ugotavljajo slovenski raziskovalci mladine, je apatija mladine v sorazmerju z apatičnostjo celotnega slovenskega družbenega konteksta, za katerega je v obdobju po osamosvojitvi značilna odsotnost civilnodružbenih pobud, ki se ne bi takoj vklapljale v strankarsko-politične interese (Rener, Ule, 1998, 39). Velja se torej vprašati, v kolikšni meri je koprška občina oz. družba kot celota naklonjeni spremembam na področju mladinske kulture, še posebej pa, ali se s takimi spremembami strinjajo posamezne institucije, ki se ukvarjajo z mladimi. In, kar je še pomembneje: se vizije sprememb pri institucijah in mladini ujemajo?

V okviru raziskave o prostem času in kulturi mladih smo se zavestno posvetili predvsem interesom oz. gle-

10 Mladi so pogosto omenjali poskuse organiziranja in združevanja (v procesu nastajanja je dijaška sekcija pri koprskem klubu študentov; neformalna skupina mladih se je obrnila na župana z željo po skejt parku; vse bolj aktivne so tudi skupine mladih v primestnih in podeželskih krajih, ki ponekod že dobivajo prostore za lastno dejavnost ipd.) vendar so ti, kolikor smo lahko ocenili na podlagi razgovorov, še v povojih.

dišču mlade populacije, ki smo jih šele na okrogli mizi¹¹ v zaključni fazi soočili z mnenji posameznih institucij. Zato lahko v zvezi z zastavljenim vprašanjem navedemo le nekaj fragmentarnih opazk. Omenjena okrogla miza je pokazala, da posamezne institucije sicer ponujajo mladim določene dejavnosti, vendar se ne posvečajo promociji svojih aktivnosti, opaziti pa je tudi skoraj popolno odsotnost sistematičnega komuniciranja in usklajevanja dejavnosti med institucijami. Vprašanje seveda je, v kolikšni meri je mogoče tovrstno komuniciranje in usklajevanje pričakovati zgolj od posamičnih institucij; zdi se, da bi pobuda zanj morala priti od zunaj, morda tudi od občine. Poleg tega obstoječe institucije mladim ponujajo skoraj izključno organizirane oz. vodene dejavnosti, ki pa si jih, kot kažejo rezultati raziskave, želi le del (čeprav ne zanemarljiv) mlade populacije. Edina izjema je MKC, ki daje mladim na voljo tudi prostore, kjer si lahko prostočasne dejavnosti (ob določenih omejitvah) organizirajo sami.

Že iz teh nekaj shematično orisanih problemov sledi, da bi bilo v koprski občini nujno poskrbeti za večjo koordinacijo obstoječih dejavnosti institucij, ki se ukvarjajo z mladimi, za boljši pretok informacij in za spodbujanje razvoja lokalnih mladinskih struktur ter širitev spektra dejavnosti in prostorov za mlade v občini. Kot je bilo ob različnih priložnostih že ugotovljeno,¹² je obstoječa občinska struktura za družbene dejavnosti povsem nezadostna in se bo morala v čim krajšem času dodatno razvejiti, če bo želela slediti razvoju občine tako na področju kulture, izobraževanja, znanosti kot tudi mladinske problematike.¹³

ZAKLJUČEK

Rezultati raziskave med srednješolci in srednješolkami v MOK kažejo na zelo nezadovoljivo stanje na področju kulture oz. prostega časa mladih v občini. Za tako stanje ne gre kriviti le mladih samih oz. njihove apatičnosti, temveč moramo vzroke zanj iskati v širšem družbenem kontekstu. Prav tako je znotraj družbe kot celote (v tem primeru zlasti lokalne skupnosti) potrebno iskati izboljšave obstoječega stanja; le-te bodo, če naj bodo učinkovite in dolgotrajne, zahtevale velik angažma različnih akterjev v skupnosti, od gospodarskih do

političnih, kakor seveda tudi mladih samih.

Kot je pokazala raziskava, obstoječa ponudba organiziranih dejavnosti in pritreditev ter infrastruktura v MOK ne sledita potrebam mladih, ki so izrazito heterogene in se vklaplajo v splošne trende individualizacije in demasifikacije. Zato bi bilo smiselno v občini spodbuditi širitev oz. diverzifikacijo ponudbe, pri čemer je potrebno posebno pozornost nameniti sodobnejšim oblikam umetnosti in športnih dejavnosti, ki so za mlade ponavadi privlačnejše od tradicionalnejših. Še pomembnejša od širitve in diverzifikacije ponudbe organizirane dejavnosti pa je, sodeč po rezultatih raziskave, sprememba načina organiziranosti in koordinacije teh dejavnosti na lokalnem nivoju. Spremembe bi morale slediti predvsem naslednjim ciljem:

- spodbujanje participacije mladih pri organizaciji prostočasnih dejavnosti zanje;
- spodbujanje (v obliki svetovanja) oblikovanja in razvoja mladinskih organizacij, ki naj se kot čim bolj enakovredni partnerji vključijo v procese odločanja na različnih nivojih znotraj lokalne skupnosti (npr. v obliki Mladinskega sveta znotraj občine ter v obliki ustreznih teles na nivoju krajevnih skupnosti);
- enakomeren razvoj ponudbe dejavnosti in prostorov za mlade po vsej občini – nujno potrebna se zdi zlasti uvedba mladinskega centra v najgosteje poseljenih primestnih območjih (Markovec, Semedela) ter v večjih krajih na podeželju.

V ta namen bi bilo potrebno razširiti ustrezne občinske službe (oddelek za družbene dejavnosti) ali nadgraditi katero izmed obstoječih organizacij, ki se ukvarjajo z mladimi, tako da bi lahko zaposlili vsaj eno osebo, ki bi se profesionalno ukvarjala s koordinacijo obstoječih dejavnosti v smeri izpolnjevanja navedenih ciljev. Omenjene spremembe bi morale biti smiselno povezane z obstoječimi prizadevanji, upoštevajoč pridobljene izkušnje nekaterih organizacij in posameznikov (Mladinski kulturni center, Zveza prijateljev mladine ipd.), a izogibajoč se njihovim omejitvam in morebitnim napakam. Predvsem pa bi morale biti utemeljene na željah in aktivni participaciji mladih. Doseganje takega načina organiziranosti kulture mladih bo zahtevalo velik angažma lokalne skupnosti na različnih nivojih in bo nujno zahtevalo precej časa.

11 Okroglo mizo je organiziralo Znanstveno-raziskovalno središče v sodelovanju z Zvezo kulturnih organizacij Koper. Na njej so sodelovali predstavniki posameznih institucij, ki se ukvarjajo z mladimi (predstavniki vseh treh obalnih občin, Društva prijateljev mladine, Mladinskega kulturnega centra in nekaterih drugih), ter dijaki.

12 Na pomanjkljivo razvojno občinsko strukturo za področje družbenih dejavnosti so opozorili tudi udeleženci okrogle mize o kulturi, ki jo je organiziralo Znanstveno-raziskovalno središče v okviru razvojnega projekta Koper 2020 leta 1997 (povzetki prispevkov okrogle mize so objavljeni v monografiji *Koper pred izzivi tretjega tisočletja*, 2000).

13 Kot dober zgled velja pri reševanju mladinske problematike na nivoju koprsk občinske strukture navesti sosednjo izolsko občino, v kateri ob koordinaciji občinskih služb že postopno vzpostavljajo lokalno mladinsko strukturo, ki bo povezovala različne mladinske organizacije v občini in jim omogočala biti enakopraven sogovornik drugih interesnih skupin v občini. V koprskih občinskih službah tovrstne iniciative (še) ni; občina sicer (kar je gotovo pohvalno) finančno omogoča delovanje MKC, vendar ta zaradi specifične dinamike mladinske kulture oz. posamičnih stilskih skupin, scen in subkultur, pa tudi zaradi omejenih kadrovskih možnosti ne more zadostiti heterogenim interesom in načinom preživljanja prostega časa mlade populacije v Kopru.

STRUCTURE OF THE SPARE TIME ACTIVITIES OF THE YOUNG IN KOPER:
SITUATION AND PERSPECTIVES

Sabina MIHELJ

Institutum Studiorum Humanitatis, SI-1000 Ljubljana, Breg 12

SUMMARY

Due to the various pressures by the educational establishment and the expectations by parents and social environment as a whole, the spare time of the young is becoming increasingly limited. At the same time, the spare time of the young consists mostly of passive and uncreative activities that do not enable a development of the young people's critical thinking nor their liberation from the social dependence system. The present contribution deals with selected spare time activities practised by the secondary school population in Koper, namely in the following four segments: sports activities, arts activities, information science and mass media. Within each of the segments, a distinct individualisation of tastes can be noticed which, however, has not been ensued neither by the existing structure of the activities and events (public manifestations) nor by the infrastructure of the Koper city council, due to which the young are to a great extent confined to the capacities of the mass market. Special attention is given to the possibilities for a creative approach to separate activities and to the perspectives regarding the development of still nonexistent (or poorly developed) spare time activities for the young in Koper. As spare time activities are usually those around which separate (youth) subcultures and subculture scenes or styles are structured, the article also presents the attitude of the Koper secondary schoolboys and schoolgirls towards separate subcultures or style groups. In the concluding chapter the issue regarding the interest of the young for changes or various investments in the Koper council, which would lead to a better utilisation of spare time, is dealt with. On the basis of the research results it can be concluded that great interest exists amongst the young in Koper for an active co-creation of new activities or events and opening of places intended for the young.

Key words: youth, spare time, subcultures, culture capital, sports, art, computer technology, mass media

LITERATURA

- Bojanič, L. (2000):** 'Pregled likovnih ustvarjalcev'. V: Čok, L, Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 117-118.
- Brecelj, M. (2000):** 'Mladinski kulturni center v Kopru – atavizem ali kažipot'. V: Čok, L, Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 128-130.
- Čebon, J. (2000):** Filmska dejavnost. V: Čok, L., Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 123.
- Čok, L., Plazar, M. & V. Gomezel Mikolič (eds.):** Razvoj družbenih dejavnosti, Zvezek XI. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS.
- Gomezel Mikolič, V., Mihelj, S. (2000):** Končno poročilo. Projekt "Reforma kulturne politike in reforma lokalne samouprave". Projektni sklop "Projekt revitalizacije historičnega mestnega jedra". Sklop B2 "Vloga, vsebina in funkcija kulture v mestu in primestju". Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS.
- Hočevar, M. (1998):** Sociološka analiza revitalizacijske problematike kopskega mestnega jedra (Razvojni projekt Koper 2020, X. zvezek). Ljubljana.
- Logar, B. (2000):** 'Glasbena dejavnost'. V: Čok, L, Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 103-105.
- Maljevac, M. (2000):** 'Analiza likovnoumetnostnega delovanja'. V: Čok, L, Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 119-121.
- Medved, A. (2000):** 'Likovna dejavnost'. V: Čok, L, Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 102-103.
- Mencin Čeplak, M., Vaupotič, M. (1996):** 'Izobraževanje in izobraženost'. V: Ule, M. (ed.): Mladina v devetdesetih – Analiza stanja v Sloveniji. Zbirka Forum. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče, 69-100.
- Mihelj, S., Pavlič, T., Gomezel Mikolič, V., Krt, B. (2000):** Elaborat "Mladi v Kopru. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS.

Renner, T., Ule, M. (1998): Prosti čas mladih v Ljubljani. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, Center za socialno psihologijo – študije mladine.

Ule, M. (1988): Mladina in ideologija. Zbirka Človek-Družina-Družba. Ljubljana, Delavska enotnost.

Ule, M. (1989): Mladina – za modernizacijo Slovenije. Ljubljana, Marksistični center CK ZKS.

Ule, M., Mihelj, V. (1995): Pri(e)hodnost mladine. Zbirka Juventa. Ljubljana, DZS.

Velikonja, M. (1999): 'Drugo in drugačno: subkulture in subkulturne scene devetdesetih'. V: Stankovič, P., Tomc, G. & M. Velikonja (eds.): Urbana plemena: subkulture v Sloveniji v devetdesetih. Ljubljana, ŠOU – Študentska založba, 14-22.

Vran, T. (2000): 'Svobodni umetnik v Slovenski Istri'. V: Čok, L, Gomezel Mikolič, V. (eds.): Koper pred izzivi tretjega tisočletja. Koper, Znanstveno-raziskovalno središče RS, 121-122.